

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17
 Naročnina četrletno 15 din
 za pol leta 30 din
 za vse leto 60 din
 Posamezne številke 150 din
 V zamestvo letoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 29. oktobra 1937.



Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17
 Poštočkovni račun:
 Ljubljana štev. 16.176
 Rokopisov ne vračamo
 Oglasi po tarifu
 Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Najnovejši bojevnik za centralizem

Glede na sporazum je napisal tudi generalni ravnatelj Pošne hranilnice dr. Milorad Nedeljković sestavek in ga poslal »Samoupravi«. Ta ga priobčuje, vendar ne da bi se odmaknila od pisca z izjavo, da ta piše in razmišlja pač v svojem imenu.

Bil je sprva učitelj ali profesor na neki trgovski šoli. Medtem so razširili Pošno hranilnico na vso državo — prej je bila samo v Sloveniji in Dalmaciji. V Belgradu je vodstvo in upravo organiziral seveda Slovenec.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakazujejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnege čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakazuje tudi s pošto nakaznico. Ustrezno nam je tudi s naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozorjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Sedaj pa imamo pred seboj to najnovejšo politično razodetje z Balkana, in g. Milorad je njegov apostol! Ne centralizem, ne unitarizem, ki sta oba že hudo oguljena. Pa tudi ne federalizem, v katerem bi bil bolj križ z aktivni za čaršijo. Ampak zadruga država, ki je menda najnovejši državnoopravni pojem centralistov. Kje neki se je dr. Nedeljković učil prava, ki ga je navdihnilo s takimi globinami spoznanja?

Za neženiranost, s katero ravna jo tam doli z državnopravnimi pojmi, je značilno, da opredeljuje Nedeljković takoj nato tisto zadruga državo z vsemi oznakami centralizma, da bo najhujši centralist lahko zadovoljen z njo:

Ta politična organizacija (namreč zadruga država, ur.) daje vsem individualnostim krajevno pristojnost v kar najširši izmeri, toda predpostavlja spajanje individualnosti v skupnost višjega reda.

Kolikor je sploh iz te zmedene definicije mogoče razbrati kakšno misel, bi bilo v tej zadrugi državi sicer nekaj krajevnih pristojnosti, boja v najširši izmeri. Na prvi pogled je očitno, da je ta najširša izmera krajevnih pristojnosti v bližnjem sorodstvu s tisto znamenito široko samoupravo, ki nam jo obetajo jugoslovenci že 19 let, in ki zmeraj zazeha iz nacionalno-centralističnih ust, kadar je treba nastopiti zoper zahteve Slovencev in Hrvatov po pravici in enakopravnosti. Toda najnovejšemu jugoslovenskemu državniku se še to zdi preveč. Zato začne takoj v drugem delu istega stavka »spajati te individualnosti v skupnost višjega reda«, kar se pravi, po domače

G. Nedeljković torej piše mimo drugega:

Mi Srbi smo šli v jugoslovansko skupnost z vso dušo in popolnoma odkrito. Morebiti malo na hitro, brez predhodnega načrta in ne dovolj preudarno, ali brez kakšnih pridržkov in skritih misli.

Mnogo pridržkov res ni bilo, samo ena: da je država povečana Srbija in da bo v njej Belgrad gospodaril. Te misli res niti prikrivali niso, tako samoobsebnost se jim je zdela in tako so vso svojo politiko uravnavali po njej.

Dalje piše Nedeljković:

Zato smo vanjo, v našo današnjo Jugoslavijo, vložili vsa svoja aktiva in nanjo zidali vso svojo bodočnost.

Tista od bodočnosti bo že resnična, saj vemo, koliko se je zidalo tam doli za slovenski in hrvaški denar. Samo glede aktiv smo radovedni, kje so in kdaj so jih vložili v Jugoslavijo. Pri tem pa še izjavljamo, da bi bili samo srečni, če bi bili zadovoljni z lastnimi aktivni in jih nalagali kar pri sebi, le naša aktiva naj bi kakopak tudi pustili v miru.

In še modruje:

Tako smo šli noter, da niti ven ne moremo brez velike svoje škode.....

To je pa edina stvar, ki jo Nedeljkoviću iz vsega prepričanja verjamemo! Kajti če bi šel slovenski in hrvaški denar tja, odkoder je prišel in kamor spada, bi bila čaršija kar močno prizadeta. Odtod tudi njena vjema za unitarizem in njen srditi boj zoper vsako resnično samoupravo Slovencev in Hrvatov.

Verjamemo tudi, da govori Nedeljković iz duše vsem velikorobom, ko zatrjuje:

Zato moramo mi bolj od vseh drugih Jugoslovanov varovati to državo.....

Namreč to centralistično državo, v kateri sme gomiliti Pošna hranilnica v Sloveniji in Hrvaški nabrati denar v Belgradu,

Dr. Milorad Nedeljković je sicer baje zoper hegemonijo:

Mi želimo sodelovanje (namreč Srbov, Hrvatov in Slovencev, ur.) na osnovi enakopravnosti. To ni ne centralizem ne unitarizem. Toda ni niti federalizem. Kot političen vzor se nam visi pred očmi zadruga država.

Dr. I. Š.:

Okrajne volitve v Franciji

Iz dveh vzrokov se je potrebno oglasiti k temu predmetu. Prvi vzrok je način, kako se je ponekod risal in predstavljal pomen francoskih volitev. Ta bi naj bil namreč v tem:

a) da so bile dne 10. in 17. t. m. izvršene okrajne volitve v Franciji v prvi vrsti borba med strankami, ki sestavljajo sedanjo vladno večino.

b) da so hoteli s temi volitvami Blumovi socialisti zdobiti zavezniško radikalno-socialistično stranko,

c) da bodo radikalni socialisti po teh volitvah stabilizirali svojo novo politiko na »politično sredino«.

č) da ima desnica ogromno večino francoskega naroda za seboj, nima pa vodnika in složna ni.

K vsem tem sklepom bodi v pojasnilo dostavljena samo izvirna izjava polkovnika de la Rocque-a, oddana pred gornjimi volitvami. (Ta se glasi: Če bodo stranke sedanje vladne večine dosegle pri okrajnih volitvah 550 mandatov, je to znamenje, da se moč ljudske fronte drži na tisti ravni, ki jo je pokazal volilni izid maja meseca 1936 (volitve poslancev); če bodo dobile več, potem je ljudska fronta zmagala; če bodo dobile manj mandatov, je to črni dan ljudske fronte.

Pri volitvah je dobila koalicija vladnih strank 864 mandatov. Po prerokovanju polkovnika de la Rocque-a je torej zmagala vladna koalicija v kar najbolj izdatni meri. V resnici je bilo mogoče brati v francoskem »velikem« časopisu, t. j. v tistem, ki prinaša proti plačilu tudi poročila iz drugih držav v takem smislu, ki je povsči obstoječemu redu v dotičnih državah, ob razmotrivanjih izida okrajnih volitev natančno tiste sklepe, ki jih navajamo zgoraj. Iz teh sklepov pa se vsak dan sproti najbolj norčuje »uradni list« radikalnih socialistov »L'Oeuvre«, torej glasilo stranke, ki bo baje stabilizirala novo politiko politične sredine.

Resnica je samo ta, da načelo »republikanske discipline« pri teh volitvah ni bilo uveljavljeno

povedano, v centralizem, v katerem bi se tako »spojene« individualnosti seveda še ganiti ne moge.

O, poznamo mi to »zadruga državo«! Naslov ji je: Čaršija & Co., omejena družba za neomejeno zavezo Slovencev in Hrvatov.

Sicer pa res ne moremo h koncu drugega reči, kakor to, kako nizko stoji jugoslovenska politična in umska raven, da sprejema brez odpora tako »znanost«. Kajti ta »odlični« jugoslovenski pravnik in gospodarstvenik nima niti toliko predstave o pravu, da bi vedel, da so unitarizem, centralizem in federalizem pravni pojmi, o gospodarstvu pa, da bi vedel, da je zadruga država gospodarski in socialni pojem in pojav. Pa jih veselo meša, kakor žid česenj in čokolado! Če bi malo pomislil, bi lahko videl, da imamo zadruga državo tako v centralističnih kakor v federalističnih državah, četudi je gotovo, da v zadnjih bolj uspeva, ker je pač demokracija najboljši pogoj vsakega družbenega življenja.

V podrobnostih ne bomo dokazovali brezmiselnosti te najnovejše državnoslovne zmede. Ali zapisati jo je bilo vseeno vredno, kajti prav lahko se še zgodi, da se je bodo lotili jugoslovenci in jo izdajali kot najnovejši recept za rešitev svojih do tal omajanih postojank, potem ko sta nadomestka za centralizem, dekoncentracija in unitarizem imenovana, prišla že prav ob ves glas.

Za Slovence in Hrvate pa je prav, če se zavedamo, da je mož tako jasnih predstav tisti, ki upravlja slovenski in hrvaški denar v Pošni hranilnici,

v tako splošni meri kakor pri volitvah maja 1936, ko pa tudi ni bilo povsod veljavno. To načelo zahteva, da se pri ožjih volitvah oddajajo glasovi za kandidata tiste stranke vladne večine, ki je pri prvih volitvah dosegel največje relativno število glasov. Blumovi socialisti so pa sklenili, da pri teh volitvah ne bodo glasovali za tiste kandidate radikalnih socialistov, ki so v senatu vrgli Blumovo vlado ali ki že pred prvimi volitvami ne izjavijo izrečno, da so pripadniki misli ljudske fronte. Radikalni socialisti so na ta sklep odgovorili, da so svojepravni pri postavljanju lastnih kandidatov, zato da sega sklep Blumovih socialistov v notranje razmere radikalnih socialistov, s tem pa krši ugled stranke v koaliciji. Ta spor je dobil svoj izraz v mnogih krajevnih tekmovalnih radikalnih socialistov in Blumovih socialistov tudi pri ožjih volitvah. Toda zaradi tega so želi desničarji kvečjemu v 40 primerih.

Drugi vzrok, da omenjamo te volitve, pa je sledeči. Upravna ureditev Francije je bila zgled, po katerem so naši jugoslovenci v vidovdanski ustavi osnovali »oblasti« in po katerem je birokracija diktature izvršila leta 1930. tiho »capitis deminutio« (obglavljenje) dokončne pristojnosti banov, ki je trajala samo 11, reci in beri enajst dni. Storila je to z novelo zakona o notranji upravi, ki je sam starejši kot zakon, s katerim so bile uvedene banovine, in ki izvira neposredno iz vidovdanske ustave. Upravna razdelitev Francije je bila »nacionalnim« režimom tudi vir za določitev volilcev senata. Reči smemo celo to, da je bila upravna ureditev Francije tem režimom še preveč liberalna; zato so skrčili volilno pravico občinskih odborov, ki obstaja v Franciji, v volilno pravico »predsednikov občine«, ki se dajo vendar tako preprosto postaviti z — imenovanjem od zgoraj. Znano pa je, da je način volitev v francoski senat že dolgo časa predmet ostre graje, ker naslanja volilne enote na strogo ozemeljsko obsežnost okraja brez ozira na gostoto prebivalstva. Tako ima Lyon s 600.000 prebivalci

16 volilcev v senat, lyonsko okrožje izven mesta s 500.000 prebivalci pa 24 volilcev. Zato je bilo pri zadnjih okrajnih volitvah v Franciji mogoče, da je bil izvoljen v enem okraju (v podeželju) kandidat, ki je dobil celih 120 glasov in je imel že s tem absolutno večino, drugje je pa prišel v ožje volitve kandidat, ki je zbral 10.000 glasov. Francoski senat — pravijo njegovi zagovorniki — ima nalogo ustvarjanja ravnotežja in umirjenja; zato da je tak volilni red potreben. Pri moralistih te vrste je torej ravnotežje in umirjenje izvedljivo tam, kjer ga ustvarja volilna — krivica. Ali to ni glavno: ta krivični volilni red je veljaven tudi za — okrajne in pokrajinske svete. To so pa v Franciji tiste ustanove, ki so jugoslo-

venom zglede za od njih pridigovane, pa še nikoli ustvarjene »široke samouprave«. Okrajne volitve v Franciji nas torej zanimajo zaradi tega, ker so nauk in dokaz pravilnosti razlogov, s katerimi se borimo proti »samoupravam«, pa naj bodo v besedi še tako »široke«, kot popolnoma nezadostnemu nadomestilu svojepravnega odločanja narodov naše države, zlasti v vprašanju uporabljanja javnega in narodnega premoženja. Njihovi izid nam razloži, kako dolga bo še zakonita pot francoskega ljudstva do tistega časa, ko bo francoski senat sestavljen iz udov, izvoljenih v pravičnem volilnem redu. Njihova izvršitev nas spomni, na kakšno revščino bi nas jugosloveni hoteli privezati s tako imenovanimi »širokimi samoupravami«.

D. L.:

Iz poljske zgodovine

(Nadaljevanje)

VII.

Da ni prišlo do pravega reda med Poljaki samimi, je bilo krivo tudi nerazumevanje nekaterih od nekdanjih privilegiranih stanov. Konstitucija 5. maja je odpravila privilegije plemstva in dala nekaj pravic meščanstvu, vendar je kmet, večina poljskega prebivalstva in hrbtenica države, ostal brez političnih pravic. Ustava Kneževine Varšavske je priznala kmetu osebno svobodo, a mu ni dala zemlje in ga tudi ni osvobodila vrhovnih pravic, ki jih je imel nad njimi »pan« (graščak). Tudi ustava »kraljestva poljskega« pod Rusi ni uredila kmečkega vprašanja. Tudi med novembarsko vstajo si Poljaki niso znali pridobiti kmeta, ki se ni mogel z navdušenjem bojevati proti Rusom, saj se ni bojeval za svojo svobodo, ampak za svobodo in pravice svojih gospodov. Če bi mu bili priznali zemljo in odvzeli graščaku pravice nad njim, bi bil šel kmet z navdušenjem v boj proti sovražniku domovine in njegove svobode.

»Demokratsko društvo« je razumelo to in je zaradi tega pošiljalo svoje zaupnike na Rusko in v druge zasedene kraje, da bi pridobilo kmeta za demokratske ideje. Tako se je počasi širila revolucionarna misel tudi med kmeti in ne samo med plemstvom in meščanstvom.

Eden izmed najbolj znanih in najbolj zmognih agitatorjev je bil Simon Konarski, ki je prepotoval ves Volin, Podolje, Ukrajino in pozneje prešel tudi na Litvo. V bližini Vilna ga je ujela ruska policija in skušala z nadčloveškim mučenjem izvabiti iz njega imena revolucionarjev. Izdal ni nobenega. Ustrelili so ga v vilnskem predmestju. Tudi duhovnik Peter Sciegienny je bil navdušen agitator in prigovarjal ljudem, naj se dvignejo proti ruski vladi in ustanove kmečko republiko. Toda tudi njega so ulovili in obsodili na vešala. Smrtna kazen se je spremenila v pregnanstvo v Sibirijo.

Takih agitatorjev je kar mrgolelo po vsem poljskem ozemlju, zlasti so se širile revolucionarne ideje po Poznanjskem.

L. 1846. je Demokratsko društvo izvedelo, da je ves narod pripravljn za vstajo.

I. Z.:

Po časniški in slikarski razstavi na ljubljanskem velesejmu

(Iz negovorjenega govora)

(Dalje)

Zemlja, čas in okolje dado umetnika. Tisto, da je umetnost mednarodna, je resnično le tako, da umetnina, ko je ustvarjena, postane kulturna last vsega človeštva. Umetnika, pravega umetnika, živo umetnost dado pa zemlja, čas in okolje.

Umetnik je zvezan z narodom, z domačo zemljo in govori pravo besedo narodu v njegovem trpljenju in veselju, izpričuje, priznava njegovo samobitnost in se tudi sam ves pripoznava k rodni zemlji.

Naj vam misli obrnem v tradicionalno slovetvo.

Slovenska narodna lirika, kaj ni živa in šegava, vesela in čustvena, da jo občuduje ves svet? In kako je včasih globoka! Naj vas spomnim ene same narodne pesmi, ki jo je zapisal že Primož Trubar in ki je že tačas bila stara, to je pesem o božjem rojstvu: Kakor sonce skoz glaž gre — glaž ta se ne razbije: — glej, tako je rojen bil — Jezus od Marije. — Kakor luč od luči gre, sonce svojo svetlost spusti, — vendar v njem ostane, — glej tako Bog od Boga gre — Bog oče Sinu rodi — večno v Njem prebiva.

Na ven obrnjeni slovenski rodoljub rad vzdihuje, češ, kje je naš veliki tekst v našem knjištvu. Saj je vse, kar imenujemo slovensko knjištvo, tako fragmentarno, nedodelano in majhno...

No, vsakdo ima pravico in svobodo misli. Oprostite, da si jo lastim tudi jaz.

Veliki tekst, tako mislim, in legitimacijo, vstopnico na pozorišče svetovne kulture, nam je dal prvi največji genij naše zemlje France Prešeren. Če naša zemlja ne bi bila za njim rodila nobenega umetnika več — Prešernova muza ima oltar, ki

Vstaja je nastopila v Republiki Krakovski, odtod pa se je širila v Galicijo. Narod se je sicer dvignil, a ne proti — vladi. Zakaj? Avstrija je priznala v svojem delu Poljske posebne pravice plemičem, t. j. graščak je imel posebne pravice nad kmetom. Graščak je iztirjeval davke, zbiral vojaštvo in izvrševal vaško policijo. Bile so torej stvari, ki so kmeta najbolj bolele. Zato je sovražil graščaka, ne državo, ali bolje rečeno, vlado. Avstrijski uradniki pa so še ščuvali ubogega kmeta proti graščaku in ga večkrat navidez v majhnih kazenskih stvareh varovali pred graščakom.

Ko se je torej pripravljala vstaja v Poljski, so avstrijski uradniki, ki so prihajali iz raznih avstrijskih krajev, a po značaju navadno ne najboljši (saj je veljala Galicija za nekako »kazensko kolonijo«), širili med kmeti glas, da se prav za prav dvigajo graščaki proti Avstriji, da bodo

Gospod ministrski predsednik!

V ljubljanskem časopisu »Slovenija« z dne 21. maja 1937 je bil objavljen sestavek:

Državni svet v Belgradu o slovenskem uradnem jeziku.

(Interpelacija navaja na to dobesedno vsebino tega sestavka, ki je bralcem »Slovenije« že znan. Zato posnemamo le na kratko njegovo vsebino. Sestavek pravi, da so za časa prejšnjih režimov začeli splošno dostavljati davčni uradi v Sloveniji plačilne naloge in tudi druge stvari v srbsko-hrvaškem jeziku in da se je pričelo izrivanje slovenskega uradnega jezika v Sloveniji v splošnem. Potem navaja, da je

* Pričujočo interpelacijo je vložil v skupščini v Belgradu dne 21. vinotoka 1937 poslanec g. inž. Fran Zupančič, kadar bo nanjo odgovoril ministrski predsednik g. dr. Milan Stojadinović, bomo poročali.

bo na njem naš narod prižgal debele sveče, dokler bo živel.

Veliki tekst so za Prešernom pisali in še pišejo mnogi drugi.

In prav nič ne moremo vedeti, ali prav v naših dnevih kje ne veka pod slamnato streho slovenskega očeta otroče, ki so mu rojenice prisodile, da bo velikan umetnosti in tvorec še vsega večjega, mogočnejšega, kakor kar je do zdaj dala naša zemlja.

Naša zemlja je kakor struna: venomer brni, njena duša je do najtanjše tenkoslušnosti lirična, čustvena, globoka, najplemenitejši lepoti služeča svečenica...

Naš veliki tekst se piše v vse smeri iz nas samih. Slovenija divisa est in partes tres...

Maloštevilni kakor smo, ne bomo nikjer imeli odločujočega političnega vpliva. Ali v kulturi in organizaciji narodnega gospodarstva smo veliki in bomo še večji, če ne bomo zametovali samih sebe in svojih starih slovenskih vzorov, preveliko je v nas hrepenenje po zarji in soncu.

Slovencu je čut za lepoto in ubranost jezika že v krvi. Le pogledjte, kako Slovenec piše pismo, posebno ljubezensko pismo! Kolikšna poezija, koliko nežne domišljije! Kako zbrano sklada v blagovzvočni slog in čedno obliko same izbrane in lepe besede in rečenice z mehkim ritmom in čistim stilom...

Tudi to je del našega velikega teksta.

Vse kar imamo dobrega in lepega, vse se nam je rodilo v bolečinah. Majhni smo, marsikaj v nas je majhno, ali napredek, ki smo ga vkljub vsemu in vsem dosegli v razdobju dobrih sto let, se sme imenovati velik.

Tudi to je naš veliki tekst!

Za napredek se moramo zahvaliti slovenski pisani besedi, slovenski knjigi in vsem, ki knjigo ljubijo, spoštujejo in širijo, a to so bile naše čitalnice in so naše knjižnice, naša prosvetna, izobraževalna društva, zlasti pa vsi tisti, ki jim je knjiga kulturna potreba.

Najboljši šivalni stroji in kolesa

ADLER

po izredno nizkih cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezanju brezplačni!

dobili še večje pravice in še bolj tlačili kmete. Ta pa je bil precej neveren, zato je prav rad verjel takim glasovom, napadal gradove, požigal in ropal. Pojavljali so se tudi največji zločinci, ki so jih izpustili iz ječ, ter so podžigali kmete v sovrastvu proti graščakom. Ti pa so bili pod vplivom Demokratskega društva že popolnoma drugačnega mišljenja in so hoteli dati kmetom svobodo v smislu idej francoske revolucije.

Tako je bilo Avstrijcem lahko potlačiti vstajo. Posledica je bila, da so odpravili Republiko Krakovsko, mesto Krakov so pa priključili Galiciji.

To je samo majhen primer znane spletkarske avstrijske politike, ki je znala izigravati stanovne proti stanovom, a tudi narode proti narodom.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Interpelacija*

na ministrskega predsednika g. dr. Milana Stojadinovića zaradi korakov, ki naj jih podvzame vlada, da se zavaruje popolna enakopravnost slovenskega jezika

neki državni zavezanec v Ljubljani večkrat odklonil sprejem srbsko-hrvaškega davčnega plačilnega naloga, nakar mu je bil dostavljen s policijsko asistenco. Zoper vse to je vložil pritožbo na finančno ravnateljstvo v Ljubljani, ki pa pritožbi ni ugodilo, češ da mu finančno ministrstvo pošilja srbsko-hrvaške tiskovine. Tudi finančno ministrstvo je pritožbo zavrglo. Davčni zavezanec je na to tožil finančno ministrstvo pri državnem svetu v Belgradu, ker finančno ministrstvo ni odredilo 1. da se mu izda in dostavi davčni plačilni nalog v slovenskem jeziku; 2. da se dostavljajo njemu in vsem prebivalcem v Sloveniji vsi odloki, sklepi itd. v slovenskem jeziku in je 3. izdalo tudi fin. ministrstvo samo na slovensko pritožbo rešitev v srbsko-hrvaškem jeziku. Tožba je poudarjala, da so začele davčne uprave v Sloveniji zadnja leta redno izdajati plačilne naloge in druge odloke v srbsko-hrvaškem jeziku in da postaja v Sloveniji dejansko že tudi tako imenovani zunanji uradni jezik srbsko-

Knjige, knjižnice so naš veliki tekst!

Knjiga je spričevalo narodne kulture. Vprašanje knjižne stiske je splošni kulturni problem.

Po vaseh, trgih in mestih, naj se ustanovijo odbori knjigoljubcev, ki naj na vso moč širijo našo knjigo; šole naj mladino učijo spoštovanja in ljubezni do knjige; prijatelji naj se obdarjajo le s knjigami.

Vsaka knjiga nam širi obzorje in nas usposablja za tekmovalno v življenjskem boju; vsaka knjiga nam bistri in vedri duha, ker odpira oči in kaže nove, zanimive stvari.

Večje ko je človeku obzorje, razločneje vidi, koliko je na svetu sreče in lepote, pa tudi trpljenja, nesreč in gorja...

Pravi bralec ni le tisti, ki knjigo kupi, marveč mnogo bolj tisti, ki jo ljubi. Imamo dvojne bralce. Eni ljubijo knjigo, ki ima globoko miselno in umetniško vsebino, knjigo, ki jih zgrabi za srce in ki jim razgiba čustva; — drugi pa se radi zatopijo v knjigo, ki ima dosti prigod z napetim, romantičnim, četudi življenjsko neverjetnim dejanjem.

Prve vrste bralci so knjižni sladkosnedži, resni uživalci ob bogati mizi s šampanjcem, drugi pa so močnikarji, žganjarji, ki jim je literarni jeruz zadostna knjižna hrana...

Premisliti je treba, da je vsaka knjiga kamenček v stavbi umetnostnega kulturnega svetišča, kjer na oltarju narod daruje sam sebi.

Knjiga je srce in oko, knjiga je oživela na veke živečo misel, knjiga je ogledalo dušnosti, kulture, vsaka knjiga je piramida nesmrtnega spomina — littera scripta manet...

Pravi bralec tako s premislekom bere knjigo, da sodoživlja njeno vsebino in da se zaglobi v pisatelja in njegove junake.

Ko knjigo preberem, vem, da mi je zbudila lepo misel, ki se z njo potlej ukvarjam in si po njej ustvarjam nove vidike.

Do zdaj mi je še vsaka knjiga dala kako novo misel.

(Dalje prihodnjič.)

hrvaški jezik in da izpodrivajo slovenski jezik. Tožba je poudarjala, da gre za osnovne državljanske pravice državljanom slovenskega rodu in jezika in za pravice slovenskega naroda kot takega. Gre za to, če je v Sloveniji uradni in državni jezik slovenski jezik ali ne! Ko ustava določa, da je v Jugoslaviji uradni jezik srbsko-hrvaško-slovenski in ker v srbskih in hrvaških krajih nihče ne uraduje v slovenskem jeziku, slovenskega uradnega jezika sploh ne more biti, če ni po zakonu uveljavljen v Sloveniji. Policijski stražnik, ki je bil navzoč pri dostavitvi plačilnega naloga, pa ni bil priča, ker se je vmešaval v dostavljanje, česar priče nimajo delati. Plačilni nalog je bil torej dostavljen s policijsko asistenco, kar je pa zoper predpise zakona o občnem upravnem postopku. Tožba je zahtevala, da državni svet razveljavi rešitev finančnega ministrstva kot protizakonito, izdati se mora nov plačilni nalog v slovenskem jeziku, ravno v tem jeziku pa tudi rešitev ministrstva financ, in vse oblasti sploh morajo izdajati vse odloke, rešitve, dopise itd. v Sloveniji vsem prebivalcem le v slovenskem jeziku.)

Državni svet v Belgradu je stvar presojal dne 26. februarja 1937 ter izdal nato v srbsko-hrvaškem jeziku razsodbo,* ki je bila dostavljena tožniku 14. maja t. l. in ki se glasi v prevodu takole:

Državni svet kraljevine Jugoslavije.

Št. 30.519/36.

26. februarja 1937, Belgrad.

Državni svet,

VI. oddelek, sestavljen iz državnih svetnikov: Rošića dr. Maksimilijana kot predsednika, Pišteljića Luke, Peičića Teodora, Krstića Nikole, Kovačevića dr. Žarka kot udov in sekretarja Tomića I. Milovana, je na tožbo dr. R. J. iz Ljubljane zoper rešitev finančnega ministra (oddelek za davke) z dne 15. maja 1935 št. 22.852 na podstavi člena 24., točke 4. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih in glede na zakon o taksah z dne 26. februarja 1936

razsodil:

Zavrača se tožba dr. R. J. iz Ljubljane.

Razlogi.

Potem ko je pregledal tožbo, pobijano rešitev in ostale spise, ki se nanašajo na to zadevo, kakor tudi ministrov odgovor na tožbo, podan z dopisom z dne 21. novembra 1936 br. 75.182, je državni svet dognal:

Po čl. 15 zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih sodijo upravna sodišča o upravnih sporih med poedinci ali pravnimi osebami na eni strani in upravno oblastjo na drugi strani. Tak spor je samo tam, kjer je z aktom upravne oblasti zadeta pravica ali pa neposredni osebni interes, ki je osnovan v zakonu. Če je v danem primeru kak tak interes, presodi sodišče. Po tej zakoniti določbi je mogoče s tožbo pred upravnim sodiščem začeti upravni spor samo zoper tak akt upravne oblasti, s katerim je kršena kakšna pravica ali neposredni osebni interes, osnovan v zakonu.

Iz predmetnega spisa sledi, da je tožnik vložil tožbo zoper pobijano rešitev zaradi tega, ker mu ta ni bila dana v slovenskem jeziku, kakor tudi zaradi tega, ker ni bilo ž njo razveljavljeno na njegovo pritožbo postopanje pri davčnih oblastih, ki so mu dostavile plačilni nalog za leto 1936. v srbsko-hrvaškem jeziku in v navzočnosti policijskega stražnika ter se sklicuje na to, da tak način dostavitve nasprotuje ustavi in zakonu in da je zaradi tega iz enakih razlogov tudi pobijana rešitev protizakonita. Navedbe tožbe so neosnovane.

Po členu 3. ustave kraljevine Jugoslavije iz leta 1931. je uradni jezik kraljevine srbsko-hrvaško-slovenski. Zaradi tega, ker je bil izdan tožniku plačilni nalog v srbsko-hrvaškem jeziku in ker je na njegovo pritožbo finančno ministrstvo izdalo pobijano rešitev v istem jeziku, ni bila s tem tožniku prikrajšana nobena pravica ne neposredni osebni interes, osnovan v zakonu, ko je bilo vse to izvršeno v uradnem jeziku. Tako postopanje ne nasprotuje ustavi. Sicer ni tožnik navedel nobene zakonite določbe, po kateri bi mu morala biti navedeni nalog in pobijana rešitev izdana v slovenskem jeziku.

Prav tako ni bila prizadeta nobena pravica niti neposredni osebni interes, osnovan v zakonu, če je bil omenjeni plačilni nalog dostavljen v navzočnosti policijskega stražnika, ker tožnik ni hotel sprejeti plačilnega naloga od sluge davčne uprave in je zaradi tega morala biti dostavitev izvršena v pričo polnoletne osebe (§§ 52. in 47. zakona o obč. upr. postopku). V tem primeru je bila ta oseba policijski stražnik, kar po zakonu ni prepovedano.

Po vsem tem je jasno, da tožba ni osnovana na kakšnem neposrednem osebnem interesu, osnovanem v zakonu, zaradi česar je bila tožba zavržena s to odločbo po točki 4., člena 24. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih.

Taksa je plačana.

L. S.

Predsednik VI. odelenja državnog sveta:

M. Rošić m. p.

Delovodja-sekretar:

I. M. Tomić m. p.

* Tudi ta razsodba, ki jo interpelacija dobesedno navaja, je bila že v »Sloveniji« z dne 21. 5. t. l. priobčena. Ponatiskujemo jo le zato, da je stvar bolj razumljiva.

Iz te razsodbe sledi:

1. da je uradni jezik v Sloveniji srbsko-hrvaški;
2. da državljani slovenskega rodu in slovenskega jezika nimajo pravice zahtevati, da uradi v Sloveniji z njimi uradujejo v slovenskem jeziku in
3. ker državljani slovenskega jezika po omenjeni razsodbi državnega sveta nima pravice zahtevati slovenskega uradovanja v Sloveniji, da slovenski jezik v Sloveniji nima pravice uradnega jezika in torej slovenskega uradnega jezika po zakonu v Sloveniji ni.

Slovenski narod je zaradi te razsodbe težko prizadet. Treba je torej, da se ustava izpremeni in pripozna izrecno slovenščina za edini uradni jezik v Sloveniji ali pa, da se izda takoj jezikovni zakon z omenjeno vsebino. Samo praktično toleriranje slovenščine kot narodnega jezika v Sloveniji narodu, ki ima kaj samozavesti, narodu, ki so mu mirovne pogodbe priznale državnost s tem, da so priznale državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, ne more zadostovati, posebno ker se po omenjeni razsodbi državnega sveta delna uporaba slovenskega jezika kot uradnega jezika v Sloveniji vsak dan lahko popolnoma odpravi in se v resnici tudi polagoma odpravlja. Centralne oblasti že danes občujejo s Slovenci samo v srbo-hrvaščini. Morale bi pa občevati s Slovenci le v slovenskem jeziku. Pravilno bi bilo, da državni uradi v Sloveniji uradujejo v slovenskem, v srbskih krajih v srbskem, v hrvaških krajih pa v hrvaškem jeziku. Stranke naj bi pa imele pravico vlagati vloge na oblastva v srbskih, hrvaških in slovenskih krajih v srbskem, hrvaškem in slovenskem jeziku.

Po čl. 3. ustave kraljevine Jugoslavije iz leta 1931. je uradni jezik srbsko-hrvaško-slovenski in je vsakemu filologu znano, da tak jezik ne obstoji. Saj je slovenski jezik nekaj drugega kot hrvaški ali srbski. Zato je mogoče razlagati ustavo le tako, da je v srbskih krajih uradni in državni jezik srbski, v hrvaških hrvaški, v Sloveniji pa slovenski.

Z ozirom na navedeno, prosim g. ministrski predsednik, da blagovolite odgovoriti sledeče:

1. Če Vam je znana gornja razsodba državnega sveta z dne 26. II. 1937, broj 30.519/36.
2. Kaj je ukrenila kr. vlada, da se bo ustava pravilno interpretirala.
3. Ali hoče kr. vlada takoj vse ukreniti, da se reši slovenski narod tega zapostavljanja in da se v bodoče ne bodo več žalile slovenske narodne pravice ter da se izpremeni ustava ali pa se takoj izda jezikovni zakon.



VSE ZA PISARNO

dobavlja in popravlja

PRELOČ

LJUBLJANA sedaj Tyrševa 1 nasproti hotela Slon

Opazovalec

Dobro ni nikoli pozno

Na svojem občnem zboru je sklenila dosedanja »advokatska komora« v Ljubljani več važnejših resolucij, ki kažejo, da se tudi ta ustanova otresa sadov jugoslovenstva in mrtvila, zaradi katerega smo doslej tako malo slišali o njenem delovanju (veliko manj kot n. pr. o delovanju hrvaške odvetniške zbornice). Vedno bolj se čuti vpliv dotoka mlajših odvetnikov, ki mislijo slovensko.

Prva taka resolucija graja nezakonito omejevanje osebne in poklicne svobode s strani določenih organov in nezakonito posezanje v pisemski in telefonski promet ter v posle kazenskih sodišč z iste strani. Druga resolucija opozarja na

torej tudi proti lastnemu prepričanju, in ugotavlja nezakonitost tega ravnanja; tretja resolucija pa izreka, da je ime te ustanove »advokatska zbornica«, ne več »komora«, da se bo zbornica posluževala odslej prave ljudske književne slovenščine in ne bo več uporabljala nepotrebnih presaditev.

Tega razvoja se, čeprav prihaja pozno, odkrito veselimo in želimo, da bi ta ustanova odslej vedno podpirala slovensko stvar, kadar bo velela potreba in visoka naloga te zbornice.

K temu bi še nekaj dostavili, oziroma zbornico opozorili. Baje so nekateri hoteli rešiti jugoslovensko ime »komore« s tem, da so trdili, da je beseda odvetnik hrvaška. To pa seveda ni res. marveč je to že stara slovenska beseda, ki jo je rabil že Primož Trubar v svojih nabožnih pesmih.*

Pri tem opozarjamo samo še, da je Trubar naglašal še odvetnik, kar je brez dvoma pravilno slovenski (kakor tožnik, odrešenik itd.), in da bi bilo torej pravilno odvetniška zbornica in ne odvetniška, katera izgovarjava se je začela uveljavljati po slabih vzorcih.

Naj se torej zbornica le vrne k svojemu prvotnemu slovenskemu oznamenilu.

Ker se je zbornica izrekla tudi za to, da bo skrbela za čistost slovenskega jezika, sledi, da je vsak odvetnik v Sloveniji dolžan uradovati v pravilnem slovenskem jeziku, ne pa po jugoslovensko. Treba je tedaj, da rabijo odslej vsi odvetniki v Sloveniji le besedi okrajno sodišče in okrajno glavništvo, ne pa srezko sodišče in srezko poglavništvo, in da nehajo rabiti besedo brak za zakon, predajo za izročitev itd., čeprav so te tujke v navadi celo pri »Slovenskem pravniku«.

Za demokracijo in enakopravnost gre

»Obzor« omenja pisanje unitarističnih listov JRZ in JNS glede na sporazum med Kmečko-demokratsko koalicijo in Združeno opozicijo in izvaja:

»Vse stranke so priznale, da obstoji hrvaško vprašanje... a bistveno je, kako se bodo uredile razmere med Srbi, Hrvati in Slovenci.

Z vidovdanske ustavo so poskušali urediti to razmerje. Poskus se je ponesrečil in nihče ne mara vrnitve vidovdanske ustave. Če torej obstaja hrvaško vprašanje, torej vprašanje razmerja med Srbi, Hrvati in Slovenci, tedaj je jasno, da morajo vse stranke tudi odgovoriti na to vprašanje in delati, da se to vprašanje že kedaj reši. Poskus KDK in ZO, da se najde pot in način, kako bi se ne samo to važno vprašanje rešilo, ampak kako bi se tudi vsa druga naša notranja vprašanja uredila, so pozdravile vse stranke, dokler se ni vedelo za besedilo sporazuma. Rekli smo, da je ta sporazum samo nekaj miselni začetek, neko priznavanje načela enakopravnosti med Srbi, Hrvati in Slovenci, torej nekako izhodišče in duhovni preokret, ker so se te stranke sporazumele za eno državo z vladarsko rodovino Karađorđevićev, za parlamentarno in demokratsko monarhijo na osnovi enakopravnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kaj imajo integralni jugosloveni zoper ta kardinalna načela? Pravijo, da izhaja sporazum iz načela treh narodov, da pomeni to rušenje države, ker pomeni to federacijo in konfederacijo, kakor da pomeni federacija ali konfederacija rušenje države. Po tej logiki bi morala Švica ali Združene države ameriške razpasti. Pa še to ni res, ker v tem sporazumu ni prav nobenega govorenja o federaciji ali konfederaciji, ampak govori se samo o enakopravnosti.....

KDK in ZO se nista niti dogovarjali o bodoči državni ureditvi, torej se nista mogli domeniti niti glede federacije niti glede konfederacije. Dogovorili sta se samo o proceduri, po kateri naj bi se vsa ta vprašanja rešila. Če bi bili kritiki tega sporazuma dokazovali, da je ta procedura zmotna ali neizvedljiva, bi se dalo o tem govoriti, ali videti je, da je prav najbolj zbolelo integralce, da je sporazum poudaril dvoje načel bodočih razmer med Srbi, Hrvati in Slovenci, in sicer demokracijo in enakopravnost. To jih boli in na to so jezni, ker so doslej vladali pod krinko jugoslovenstva kot neka oligarhija, ne da bi vpraševali niti za enakopravnost niti za demokracijo.«

Narodna banka

Večina naših ljudi živi v zmotnem prepričanju, da je Narodna banka kraljevine Jugoslavije državna ustanova. V resnici pa je Narodna banka prav tako delniška družba, kakor kakšno drugo podjetje ali banka z obliko delniške družbe. Od drugih bank se razlikuje po tem, da ima od države priznane posebne pravice, katerih glavna je ta, da sme izdajati bankovce.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in nrvnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika »Slovenije«.

* Po sklepu tega sestavka smo brali izvajanja dr. Čerina, da je ta beseda celo že v mnogo starejših stiških rokopisih.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglasje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Puc in zmaga demokratizma

Dr. Puc, petomajski g. dr. Dinko Puc, je v svoji »Slovenski besedi« postal trdno prepričan, »da bo zmagala ideja demokratizma«. Takšenle je končni sklep njegovega političnega spoznanja, potem ko nam je razodel, da je vseskozi za moze opozicije, kakor so to Aca Stanojević, Ljuba Davidović in dr. Maček:

»Očitek protidržavnosti nas tedaj ne more plašiti. V dobri družbi smo in vemo, da bo zmagala ideja demokratizma. Prej ali slej! In tisti, ki bodo korakali v teh vrstah, bodo svoje dni tudi ponosni na to, da so prednjačili v borbi za mir, človečnostne pravice in državljansko svobodo!

Kakor beremo, se dr. Puc že kar sam prišteva v to »dobro družbo«. Skromen človek bi sicer rajši počakal, če ga bodo tudi ti možje marali medse. Kajti tako bi se nam zdelo, da se ne bodo preveč pulili za človeka, ki je pred dvema letoma razglašal ali dal razglašati njihov volilni seznam in s tem torej tudi nje same za protidržavne. Sicer prav radi verjamemo, da se pojem protidržavnosti v Pucovi glavi razvija z razmerami. Samo malo na kratko sapo prihaja ta »razvoj«: abra... kadabra... pa je že pred nami v čisto novi politični srajci, »prerojen, ves nov«.

Tudi mi vemo, pa še prav za trdno vemo, »da bo zmagala misel demokratizma«. Toda za njeno zmago je neizogibno potrebno, da izloči iz svoje srede in še celo iz svoje bližine vse, ki so jo kedaj tajili ali pa so se celo z vso vnemo svojega neomajnega prepričanja borili zoper njo.

Zato za dr. Puca ne more biti prostora v demokracijskih vrstah. Kajti tudi grešnike more sprejemati demokracija šele, če so se grehov ske-sali in hkrati po pravici povedali, zakaj so grešili in katero korist so imeli od tega.

Prav o posebni neženiranosti dr. Puca pričajo besede, da bo svoje dni ponosen na to, da je korakal v prvih vrstah bojevnikov za pravico in svobodo; tisti dr. Puc, ki je vodil petomajske volitve zoper staro našo pravico in zoper svobodo slovenskega in hrvaškega naroda ter za vlado belgrajske čaršije nad njima.

Še en neomajnež se oglašá

Bili so časi, ko je nacionalno jugoslovenstvo mislilo, da je odpor Slovencev do dobra strit in da so zreli za »nacionalno edinstvo«, pod čemer je razumelo seveda popolno uničenje slovenstva. Takrat je protislovenska Narodna Odbrana že kar javno in na ves glas razglašala načelo, da je treba slovenstvo »likvidirati«. V tistih časih težkih preskušanj za slovenstvo so centralistični jugosloveni potrebovali človeka, ki bi bil brezpogojno poslušen izvrševalec njihovega unitarističnega programa. Ponudil se jim je dr. Marušič na ves glas, obljubil pokorščino do zadnjega in bil tako imenovan za bana.

Doba Marušičevega — in seveda prav tako tudi Pucovega — dravobanstva je bila brez dvoma najhujša klopota zavednemu, demokratičnemu slovenstvu v obraz. Kajti čaršijski Belgrad je natančno vedel, da Marušič med Slovenci in za Slovence nič ne pomeni, še celo majhen drobec tistega ne, kar na primer dr. Kramer. Ali prav zato je tudi vedel, da se bo tak človek, ki nima drugje zaslombe, kakor pri njem, tudi naslanjal samo nanj. In da bo zato delal samo njegovo politiko, pa če je to Slovencev prav ali ne. Kajti tisti hip, ko bi hotel delati drugače, bi ga lahko spet pogreznil v brezpomembnost, iz katere ga je dvignil.

Ne bomo spet razlagali, da se ni centralizem v Marušičev prav nič motil, kakor se tudi ni motil v njegovem nasledniku Pucu, ko je prvega povišal v ministra in Pucu zaupal dravobanstvo. Zlasti v petomajskih volitvah sta se oba pokazala vredna čaršijskega zaupanja, s tako vnemo sta vodila boj zoper Združeno opozicijo. Od prilike do prilike bomo zbudili malo spomina na volilne načine teh dveh gospodov. Kajti v politiki se le prerado pozabljajo take stvari. In mislimo, da je tudi v tej pozabljivosti dobršen del krivde, da ne pridemo nikamor iz stiske. Kajti kako naj gre sploh razvoj naprej in na boljše, če pa se zmeraj in zmeraj stulijo v ospredje isti ljudje, ki so si nadeli samo drugo politično krinko.

In prav dr. Marušič in njegov naslednik dr. Puc sta najbolj sijana primera takih »politikov«. Oba sta bila do Jevtića »neomajna« pripadnika Jugoslovenske nacionalne stranke. Pa je prišel Jevtić, ki se mu je zgolj iz osebnih razlogov zdelo, da JNS ne rabi. In glej, naomajnost prepričanja neomajnega Marušiča in Puca se je zazabila, kakor trs na vetru. Oba sta »delala volitve« zoper to svojo stranko, Marušič je v svojih volilnih govorih celo dvomil, če bo po volitvah milijonska JNS sploh še obstajala. Kajti kot jugoslovensko posebnost naj omenimo, da sta ostala Marušič in Puc slej ko prej uda JNS in da ni po drugi strani imela JNS, ta stranka nacionalne morale, niti dovolj poguma niti doslednosti, da bi izključila uda, ki jo je javno v nič deval.

In ta slavni dr. Marušič hodi sedaj — kakor dr. Puc — okoli pripadnikov Združene opozicije, tiste opozicije, zoper katero se je kot minister s sveto vnemo svojega neomajnega prepričanja vojskoval, celo pri takih se oglašá, ki so ostali zvesti dr. Mačkovemu načelu, da nimajo v Jevtićevi skupščini nič opraviti. Sedaj, ko vidi, da je jugoslovenstvo v zatonu, naj bi mu Združena opozicija pomagala iz politične brezpomembnosti.

Prepričani smo, da Združena opozicija tega ne bo storila, če naj si ne spodkoplje vso veljavo v ljudstvu, ki hoče doslednosti in načel.

Marušiču pa priporočamo prav kakor Pucu, da se vrne k svojemu neomajnemu prepričanju in v naročje vseobsežne Jugoslovenske nacionalne stranke. To se pravi, seveda, če sta sploh kedaj izstopila iz nje. Za JNS je znano, da ni v takih stvareh preveč tenkočutna. In da ju bo kot ske-sana grešnika sprejela z veseljem, če ne v srcu, pa vsaj na jeziku.

Pa še nekaj je, kar je zanju posebno važno: v tej neomajni stranki bosta našla toliko neomajnežev in sploh sorodnih duhov, da se bosta počutila kakor doma. To pa je v teh majavih časih tudi kaj vredno.

Poglavje o slovenski svobodi

»Samouprava« piše:

»V Jugoslaviji že obstoji svobodna Hrvaška, kakor obstoji tudi svobodna Slovenija in svobodna Srbija.«

Takega nategovanja pojmov ne doživljamo niti pri nas vsak dan.

Ali pa je morebiti dobila beseda svoboden v zadnjih jugoslovenskih časih popolnoma drug pomen?

Ne bomo naštevati vseh tisoč dejstev, ki kažejo zadevo precej drugače, od dajatev, ki nam jih je naložil jugoslovenski centralizem, to največje nasprotje vsake resnične svobode, pa do zapostavljanja našega jezika, ali eno moramo vendarle vprašati:

Kakšna svoboda je tista, ki nam je mogla in smela vriniti na primer za bana človeka kakor dr. Marušiča in dr. Puca, ki nam ju more vriniti, natančno vzeto, še in še in spet in spet, pa če bi ju magari odklonilo 99 in pol odstotka Slovencev?

Vprašanje, ki samo odgovarja!

Stiska slovenskih železničarjev

Zveza jugoslovenskih železničarjev nam je doposlala dopis, ki ga je naslovlila na svojo lastno osrednjo upravo v Belgradu.

Dopis je sam zase dovolj zgovoren. Prinašamo ga v poglavitnih točkah:

Izšel je »Godišnjak« jugoslovenskih državnih železnic za leto 1937.

Po tem je stanje celokupnega osebja s 1. marcem 1937 pri naših železnicah 79.828 uslužbencev. Leta 1935. je znašalo število 71.200 uslužbencev. Torej je število uslužbenstva v 2 letih naraslo za 8.628 ljudi.

O tem je razpravljala Oblastni odbor na svoji seji in po dotičnih statistikah ugotovil, da je naraslo število uslužbencev v posameznih direkcijah, kakor sledi:

Oblast	Štev. uslužbencev v l. 1935	Štev. uslužbencev v l. 1937	Prirastek v številu	%
1. Ministrstvo prometa in generalna direkcija	12.033	14.000	+ 1.967	+ 16.30
2. Obl. dir. Belgrad . . .	16.385	16.114	- 271	- 1.65
3. Obl. dir. Zagreb . . .	14.792	16.361	+ 1.569	+ 10.60
4. Obl. dir. Ljubljana . . .	9.392	9.549	+ 157	+ 1.67
5. Obl. dir. Sarajevo . . .	9.956	14.209	+ 4.253	+ 42.60
6. Obl. dir. Subotica . . .	8.642	9.595	+ 953	+ 11.02
Skupaj:	71.200	79.828	+ 8.628	+ 12.12

Iz prednje statistike se vidi, kako malo je naraslo število v oblastni direkciji Ljubljana.

Mnogokrat se je že dokazalo, kako preobremenjeni so železničarji v ljubljanski oblasti in kako visoko aktivno donajajo denarna sredstva železnici za pasivne druge oblasti. Pri tem moramo opozoriti Centralno upravo na visoko starost, zelo močno obremenitev in obrabljeno železniški prog v ljubljanski oblasti.

Potrebno je, da se to skrajno neugodno stanje v ljubljanske železniški oblasti odpravi.

Kaj naj rečemo? Vse je res, desetkrat, stokrat res! Vse je bilo že davno res. Vse je bilo že davno in mnogokrat povedano. In uspeh?

Gori ga lahko vsakdo bere.

Odmevi od zunaj o — nas

»Oeuvre«, 8. 10. 1937. — Genovefa Tabouis razmišlja o predstojećem potovanju dr. Stojadinovića v glavnem tako-le: »Pričakovani obisk g. Stojadinovića se izvrši v času, ko je pred durmi

sporazum med srbsko in hrvaško opozicijo. G. Stojadinović je odgovoril na sporazum s preosnovno svoje vlade, ker mu je šlo pred odhodom v Francijo naravno za to, da izkaže popolno zaupanje regentstva. Drugače pa je bila vlada izpopolnjena z možmi, ki kot politiki niso preveč poudarjeni. Dr. Stojadinović se je sestal in razgovarjal tudi z maršalom Balbom z ozirom na bodoče ponašanje Jugoslavije k osi Rim—Berlin. Tudi uradna objava o rekonstrukciji vlade poudarja, da ostane zunanja politika Jugoslavije nespremenjena, t. j. taka, kakršno je uvedel sedanji predsednik vlade, kakor hitro je dobil oblast v roke.«

»Le Petit Parisien«, 11. 10. 1937, si da poročati iz Belgrada o razpoloženju med političnimi krogi zaradi objave sporazuma. Dopisnik tega lista opozarja, da je sporazum v objavljenem besedilu plod prenapljenosti, s katerim je opozicija hotela skvariti predsedniku vlade potrebni ugled v zamestju ob njegovem potovanju. Sporazum je v popolnem nasprotju z oporoko pokojnega kralja in zato tudi neizvedljiv. Ni si mogoče misliti, da bi regentstvo, ki je bilo poklicano v oporoki k delovanju po oporoki, moglo pristati na predloge hrvaške in srbske opozicije. Razen tega nima opozicija nikjer pripadnikov, le na Hrvaškem, to so razločno pokazale občinske volitve, pri katerih se je 80% ljudstva izreklo za vlado. To daje poroštvo regentstvu, da korenini vlada dr. Stojadinovića v ljudstvu, kar je tudi razumljivo, ker vodita vlada politiko razvoja v smislu normalizacije ob povratku demokracije in parlamentarizma ter ustvarja sočasno tudi povzdigovanje gospodarskega življenja, torej politiko miru in pokoja v državi. Sporazumarji bodo torej morali svoje predloge dodatno še precej predelati, da ne bodo videti samo kot taktika za pridobitev oblasti.

»Oeuvre«, 12. 10. 1937, objavlja objektivno bistveno vsebino besedila sporazuma, zlasti besedilo II. člena o moralni vrednosti ustave z dne 5. 9. 1931. — Dne 15. 10. 1937 se pa peča isti list po peresu Genovefe Tabouis z nad triurno konferenco med dr. Stojadinovičem in Delbosom in Chautempsom, pri kateri so razpravljali o vseh perečih vprašanjih, ki si jih »povprečni Francozi postavljajo vsak dan glede politike sedanje vlade v Belgradu«. — Dne 14. 10. 1937 pa razpravlja ista sodelavka tega lista o splošnem razvoju v srednjeevropskih in balkanskih državah, kjer se ljudstva vedno bolj jasno izrekajo za demokracijo. S tem računa tudi prijateljski pakt med Francijo in Jugoslavijo, ki poudarja, kar sicer v takih pogodbah ni navada, bratovstvo in soglasje med francoskim ljudstvom in jugoslovenskimi ljudstvi.

Zbira dr. I. S.

Mali zapiski

Prepovedani listi

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti:

- št. 505 in 506 lista »Hrvatski dnevnik«,
- št. 18 lista »Narodni val« in
- št. 41 lista »Obrtnički vjesnik«.

Vsi ti listi izhajajo v Zagrebu.

Spor med g. Ribnikarjem in JNS-arji pred sodiščem

Pretekli teden se je vršil na okrožnem sodišču v Ljubljani prvi narok o tožbi g. Adolfa Ribnikarja, ki jo je vložil proti družbi »Napredni tisk« in gospe Ehrlichove, hčerko pok. dr. Žerjava. Kakor znano, so letos spomladi dr. Kramer, dr. Pirkmajer, dr. Lipold in več drugih predstavnikov JNS osnovali družbo »Napredni tisk«, kupili od Žerjavove hčerke njen delež pri »Jutru« in s tem dobili pri tem listu večino proti A. Ribnikarju in ostalima dvema dedičema pok. dr. Žerjava. G. Ribnikar meni, da je ta kupčija neveljavna, in obeta zanimiva odkritja, kako so JNS-arji dobili delež gospe Ehrlichove, ki leži že nekaj časa bolna na Golniku. Spor med g. Ribnikarjem in JNS-arji je nastal zaradi tega, ker je Ribnikar zoper to, da bi »Jutro« bilo še naprej glasilo JNS politike, in zagovarja stališče, da naj »Jutro« postane nadstrankarski list. Mi bomo o poteku te pravde, ki bo gotovo odkrila zanimive stvari, svoje bralce še informirali.

Hegemonija in centralizem sta eno

»Samouprava« zatrjuje v nekem prerekanju z »Obzorom«:

»Nismo mi za hegemonijo niti za strogi centralizem«

Iz teh besed pa izhaja neizogibno, da je pač vendarle za centralizem, čeprav ne posebno »strogega«. Za povsem strogega tudi JNS in njene prednice — vsaj v besedah — niso nikoli bile. Zato bi radi že kedaj vedeli, v čem se dejansko loči ta manj strogi centralizem od bolj strogega.

Sicer pa naj samo še ugotovimo, da sta bila centralizem in hegemonija v praksi pri nas zmeraj eno. Mi Slovenci pa ne maramo nobene hegemonije, tudi prav malo stroge ne, in prav tako ne maramo centralizma, če je že ta bolj ali manj strog.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.